

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Andreæ Vallensis Vvlgo Del Vavlx Andanensis, I. V. D. Et
In Alma Academia Lovaniensi SS. Canonum Professoris
Ordinarii, Paratitla Ivris Canonici Sive Decretalivm D.
Gregorii Papæ IX. Svmmaria Ac ...**

Delvaux, André

Coloniæ Agrippinæ, 1686

2. De divisione probationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62177)

2. Dixi, de facto aliquo: quia ea, quæ sunt juris non sunt iudici probanda, quandoquidem ea iudici nota sint vel esse debeant, & secundum leges, ex quibus causæ decisio pendet, iudicate eum oporteat, licet eæ à litigatoribus non fuerint allegatæ *l. unica C. Vi qua defunt, advocatis partium iudex suppleat: nisi jus ipsum negetur, l. 5. D. h. t.* At verd ea, quæ sunt facti, iudici sunt incognita, nisi probentur *arg. cap. 1. De constitut. in 6.*

3. Sed & factum oportet esse dubium; quia notoria non indigent probatione *cap. Evidentia inf. De accusationib. can. De manifesta 2. quest. 1. ubi videatur quædam distinctio*, & notorium non probari sed potius allegari debet, *secundum DD. in rubr. hoc tit.* Item allegatio notorii probatio probata dici solet: illudque attendere potest iudex, etiam si non allegetur à parte; nec illud inficit partis negatio, nec etiam reddit dubium, *e. Super eo inf. De testib. cogendis.*

§. II.

De divisione probationis.

1. Probatio alia est Artificialis, alia Inartificialis.
2. Item alia Plena, alia Semiplena.
3. 4. Exempla utriusque.
5. Item alia Iudicialis, alia Extrajudicialis.

1. Probatio autem, secundum Aristotelem & Ciceronem, dividitur in Artificialem & Inartificialem, Artificialis est, quæ ex ipsa causâ argumentis & iudiciis trahitur. Inartificialis est, quæ extra causam accipitur, vel à legibus, vel à testibus, vel à tabulis, vel confessione, vel juramento, vel aliis similibus, *DD. in l. Admonendi D. De iurejurando.*

2. Secundum Jurisconsultos vero, spectantes in primis effectum & vim, quam probatio habet in iudiciis, dividitur in Plenam & Semiplenam. Plena dicitur, quæ plenam fidem facit iudici de re, de qua agitur: ita ut secundum eam iudex sententiam ferre & controversiam definire possit, nullo alio ulterius requisito, *e. 2. h. t.* Et pro hac specie plerumque in iure nostro sumitur nomen Probationis, Glossa in *Clement. Constitutionem De elec.* Alioquin sua generali significatione præsumptionem denotat.

3. Huiusmodi est probatio, quæ fit per duos vel plures testes, omni exceptione majores, id est quorum fides nulla ex legitima causâ elevari & labefactari possit, quique communi hominum opinione reputentur boni viri, *e. 2. §. 3. hoc tit.* Et regulariter ad plenam fidem faciendam in qualibet causâ duo tales sufficiunt, *l. Ni numerus 12. D. De testibus, e. In omni 4. cap. Licet 23. inf. De testibus.* Dico regulariter; non pluribus in casibus requiritur maior numerus testium: ut de iure civili ad testamentum septem ad codicillos & donationem causâ mortis, & quamlibet ultimam voluntatem, à testamento distinctam, quinque, & sic de similibus. Sic de iure Canonico testes contra Episcopum requiruntur septuaginta duo, contra Presbyterum XLIV. contra Diaconum XXVII. contra Subdiaconum, & Acolytum, Exorcistam, Lectorem, Ostiarium septem, contra Clericum tres, non notati aliqua infamia, *cap. Præsul. Exen. Placuit. 2. q. 4.*

Similiter plena probatio est, quæ fit per instrumenta publica. Nam & instrumenta incorruptæ fidei probationes appellantur, *l. Emancip. test. ratione 11. Cod. De fide instrument. §. DD. in l. fin. C. de probationibus.* Interdum etiam, quæ fit per privata: nam privata scriptura, signa, & sigilla ad versus eum, qui scripsit, signavit, vel sigillavit, plenam fidem faciunt, *l. Publica 26. §. ult. D. Depositi: licet pro eo nullam fidem habeant, l. Exemplo, l. Non epistolis. Cod. hoc tit.* Insuper illa quæ fit per confessionem partis in iure, id est in loco iudicii seu ubi jus dicitur, *l. D. confessis* (quamquam confessio non tam fit probatio, quam relevamen ab onere probandi, *DD. in c. 1. sup. eod.*) vel per juramentum, quod ab altero litigatorum alteri defertur, *l. 1. §. 2. D. De iurejurando: quamquam juramentum quoque potius relever ab onere probandi, quam probet, & sic de similibus.*

4. Semiplena probatio, quæ etiam imperfecta dici potest, est, quæ iudici facit quidem fidem aliquam, non tamen plenam, id est non tantam ut ex ea iure moveri possit ad ferendam pro hac vel illa parte sententiam, sed opinionem tantum ingerit. Talis est probatio, quæ fit per unicum testem, omni exceptione majorem, *l. iurisjurandi 9. Cod. De testibus.* Item talis est in causis civilibus, quæ ex fama constanti probatur

cur, unius tamen testis, de veritate deponens, testimonio confirmata, Glossa & DD. in c. *veniens inf. De testibus*. Alias fama inconstans non probat, sed tantum conjecturam facit: Sapienter enim fallax est rumor, l. ult. D. *De hered. restitutum*. Item si probetur contractus aliquis per peritaram scripturam rei, quam tamen reus non sit confessus, sed per comparationem litterarum satis appareat ea illius esse manus; talis quoque probatio, quæ ex comparatione litterarum elicitur, plenam fidem aut firmam probationem non facit, eo quod scriptura, ætatis, valetudinis, calami, atramenti, vel chartæ vitio mareretur, nec eandem semper retineat similitudinem, l. *Comparat. 20. C. De fide instrum.*

Hinc patet, probationum semiplenarum quasdam esse majores, quasdam minores: Nam probatio, quæ fit per unum testem, omni exceptione majorem, & per aliqua indicia, quæ tamen ad plenam fidem faciendam non sufficiunt, major est, quam quæ fit per unicum testem tantum.

5. Aliter dividi potest probatio in judicialem, quæ scilicet fit in iudicio, post lit. in contestatam, & extrajudicialem, quæ fit extra litem: Qualis est, quæ fit ad perpetuam rei memoriam, c. *h. §. 1. sup. Vi lite non contestatâ &c.*

§. III.

Onus probandi, cui incumbat.

1. *Quis que fundamentum intentionis sua probare debet.*
2. 3. *Etiã negativum certis casibus.*
4. *In duplicibus uter que actor & reus probare debet.*
5. *Reus actori propria instrumenta edere non tenetur.*
6. 7. *Probato delicto, rei probatio contraria non admittitur.*

Ceterum probandi onus plerumque grave esse solet, idque ex multis causis, atque imprimis ex conflietu testimoniorum, sæpeque incidit altercatio, uter litigantium probare debeat. Quæ de re duæ traduntur regulæ, prima, quod unusquisque probare teneatur fundamentum suæ intentionis, sive sit affirmativum, sive negativum: Ideoque actor probare debet suam petitionem ac libellum, atque omne

id, per quod petitionem ac libellum sustinet seu defendit; & vicissim reus probare debet suam exceptionem, cap. 1. 2. c. *In praesentia 8 c. Ad nostram 12. hoc tit.* quia excipiendo fit actor, l. 1. D. *De except.* & agendo ipso facto suscipit in se onus probandi, l. *h. m. Cod. eod.* Pacianus *De probat. 1. c. 7.* sive neget, sive affirmet, de quo idem auctor *lib. 1. c. 57.*

2. Dixi, sive sit affirmativum sive negativum, id est sive verbis negantibus concipiatur: Quia licet regulariter neganti non incumbat probatio, l. *Ei incumbit, 2. D. hoc tit. l. actor Cod. eod.* tamen id fallit quibusdam casibus. Primò, quando quis fundat intentionem suam in negativa, sive agendo, sive excipiendo, sive sit negativa juris, sive facti, aut qualitatis, *juxta Gloss. in l. 2. D. eod. Latè Mascari De probat. concl. 1092. n. 1.*

Nec obstat, quod dicitur, per rerum naturam factum negantis nullam esse probationem, d. *l. Actor*; ea ratione, quod negationis nullæ sint differentia, nullæ qualitates, quemadmodum ejus, quod non est, nulla est natura, nulla qualitas: quia id obtinet in negativa vaga, puta indeterminata, indefinita, absoluta & simplici, quæ sine determinatione, seu coarctatione loci, temporis, vel alterius circumstantiæ proponitur; talis enim negativa nec directè probari potest (ut si quis neget, se in jus vocatum, se contraxisse, adversari procuratorem non habere mandatum.) Adeo ut testis deponens super negativa sit suspectus de falso, *DD. in c. Cum Ecclesia 3. sup. De causa possess. &c. Gaill. 3. obser 62.* magisque credatur duobus affirmantibus, quam mille negantibus, *Mascari d. l. Num. 7.* Non autem obtinet, quando quis in negativa se fundat, vel allegat eam, tacitè vel expressè aliquid asserendo, quia tum eam probare debet, l. *Optimam 14. Cod. De contrah. & committ. stipulat. In illis 50. ubi Bar. & DD. De verb. obligat. Surd. Decis. 361. num. 14.* Hinc petens contractum declarari nullum, tamquam à minore celebratum, tenetur probare ætatem minorem: Ut & qui institutionem asserit non esse legitimam ob vitium vel defectum, vel objicit electo defectum aliquem *Surdus Decis. 104. num. 21.* Similiter si reus, conventus de indebito sibi soluto, neget se quidquam accepisse indebitum, & actor, testibus vel instrumentis (non tamen jurisju-